

Arkitekttävling om Nobel Center

Sammanfattning av Steg 1

Bakgrund

Ända sedan Nobelstiftelsen bildades år 1900 har det funnits planer på en byggnad för Nobelpriset där Nobelpristagarna och deras insatser kunde presenteras för allmänheten.

En överenskommelse mellan Nobelstiftelsen och Stockholms stad i december 2011 gör att tanken på en publik byggnad för Nobelpriset nu kommer att bli verklighet.

Stockholms stad upplåter en tomt på Blasieholmen i Stockholm där ett nytt Nobel Center skall uppföras för att bli en mötesplats i Nobelprisets anda. På Nobelstiftelsens initiativ har ett bolag, Nobelhuset AB, bildats för att genomföra byggnadsprojektet.

Kostnaden för Nobel Center är beräknad till sammanlagt 1,2 miljarder kronor i 2011 års penningvärde. Tack vare donationer från Familjen Erling-Perssons Stiftelse samt Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse i juni 2013 är en stor del av finansieringen för Nobel Center säkrad. Tillsammans bidrar donatorerna med 800 miljoner kronor.

Nobelpriset, Nobelpristagarnas insatser och livshistorier, och framtidsperspektiven inom Nobelprisets områden utgör den rika källa som Nobel Center ska bygga sin verksamhet kring. Centret ska vara öppet för besökare med rum för utställningar, program- och skolverksamhet, evenemang, möten, bibliotek, restaurang, butik och parkering. I byggnaden skall också finnas en stor hörsal, där den årliga Nobelprisutdelningsceremonin skall kunna äga rum. Därutöver blir Nobel Center hemvist för Nobelstiftelsen och de verksamheter stiftelsen initierar inom forskning, kunskapsuppbyggnad och digitala medier. Ambitionen är att Nobel Center ska bli ett av Stockholms mest attraktiva besöksmål och årligen nå minst 600 000 besökare.

Tävlingsuppgiften

Tävlingens syfte

Genom Nobelhuset AB utlyste Nobelstiftelsen en inbjuden arkitekttävling i två steg i juni 2013. Tävligen syftar till att få fram ett förslag till en ny byggnad för Nobel Center och att utse den arkitekt som under de kommande åren kan utveckla och genomföra projektet i nära samarbete med beställaren.

Inlämningskrav i första steget

Tävlingens första steg omfattade huvudkoncept, övergripande disposition och gestaltning av byggnaden samt dess relation till den omgivande miljön.

Förslagsställarna har ombetts fokusera på att möjliggöra juryns bedömning av de kontextuella, arkitektoniska och organisatoriska kvaliteterna i projektet. Med de huvudsakliga målen:

- Att finna en lösning för byggnadens möte med det omgivande stads- och vattenrummet.
- Övergripande arkitektonisk gestaltning
- Att redovisa centrets huvudsakliga funktioner och sambanden dem emellan
- Att presentera nya värden eller att stärka de befintliga värdena på Blasieholmsudden på ett sätt som kompenserar för de förändringar i stadslandskapet som projektet innebär.

Genomförande av tävlingen

Urval av tävlande arkitekter

Under hösten 2012 inleddes en process för att välja ut de arkitekter som skulle bjudas in att delta i tävlingen. En ambition fanns att få en bredd bland arkitekterna, med internationellt välkända namn såväl som mindre och inte lika internationellt uppmärksammade kontor. Via svenska och internationella kontakter med god kunskap och överblick på området inkom förslag på 170 arkitekter som kunde tänkas ha lämplig erfarenhet för att rita det planerade Nobel Center. Efter att samtliga dessa tillskrivits om intresse av att delta i tävlingen inkom slutligen 142 Expressions of Interest (EOI) från arkitekter spridda över 25 länder och fyra världsdelar. En särskilt utsedd utvärderingsgrupp fick därefter uppdraget att gå igenom samtliga inlämnade intresseanmälningar utifrån följande kriterier:

- Gestaltningsförmåga
- Kunskap om och erfarenhet av att arbeta i en äldre stadsmiljö med hänsyn till natur och kulturhistoriska värden.
- Praktiska förutsättningar för att under en längre projekteringsprocess kunna utveckla projektet i nära samarbete med beställaren

Tjugo arkitekter bjöds in att personligen presentera sig för utvärderingsgruppen innan tolv utvalda arkitekter rekommenderades av utvärderingsgruppen som deltagare i tävlingen.

Utvärderingsgruppen bestod av:

Anders Nylander (ordförande), civ.ing., tidigare VD Atrium Ljungberg

Olov Amelin, museichef Nobelmuseet

Siv Malmgren, VD John Mattsson AB

Karolina Keyzer, arkitekt SAR/MSA, stadsarkitekt Stockholm stad

Klas Ruin, arkitekt SAR/MSA, Spridd Arkitektur AB

Kaarin Taipale, arkitekt SAFA, Helsingfors

Peter Ohrstedt (sekreterare), arkitekt SAR/MSA, projektchef Nobelhuset AB

Tävlingsform och tävlingsdeltagare

Inbjudan att delta i tävlingen skickades ut den 24 maj 2013 och tävlingen inleddes med ett startseminarium i Stockholm den 13-15 juni 2013. Ett av de inbjudna kontoren lämnade återbud (Herzog & de Meuron) och därför kom elva arkitektkontor att slutligen delta i tävlingen.

De inbjudna och tävlande arkitekterna är:

Kim Herforth Nielsen, 3XN Architects, Danmark
Bjarke Ingels, BIG Bjarke Ingels Group, Danmark
David Chipperfield och Christoph Felger, David Chipperfield Architects Berlin, Tyskland
Johan Celsing, Johan Celsing Arkitektkontor, Sverige
Anne Lacaton och Jean-Philippe Vassal, Lacaton & Vassal Architectes, Frankrike
Lene Tranberg, Lundgaard & Tranberg Arkitekter, Danmark
Marcel Meili och Markus Peter, Marcel Meili, Markus Peter Architekten, Schweiz
Rem Koolhaas och Reinier de Graaf, OMA, Nederländerna
Kazuyo Sejima och Ryue Nishizawa, SANAA, Japan
Kjetil Thorsen, Snøhetta, Norge
Gert Wingårdh, Wingårdh Arkitektkontor, Sverige

Vid tävlingstidens slut för första steget den 30 september 2013 hade samtliga arkitekter lämnat in förslag som godkändes för bedömning av juryn.

Under det första steget av tävlingen har tävlingsbidragen lämnats in under anonymt motto. Juryn har haft i uppdrag att välja ut två till fem förslag som erbjuds gå vidare till ett andra steg. Därefter bröts anonymiteten. Det ger juryn en möjlighet att i den fortsatta processen både kunna lyssna på förslagsställarnas egna presentationer och överföra de synpunkter juryn haft under bedömningen av det första steget. Därtill öppnar det för en välinformerad publik diskussion.

För inlämnat förslag i det första steget utgår en ersättning av 200 tkr och för det andra steget 400 tkr.

Jury, funktionärer och sakkunniga

Den jury som bedömer tävlingsförslagen består av elva personer med kompetens inom arkitektur, museiverksamhet, byggnads- och fastighetsfrågor samt om Nobelverksamheten – ett brett register av fackkunskaer som är värdefulla för Nobel Center. Juryn är utsedd av Nobelhuset AB efter förankring i Nobelstiftelsen.

Juryn består av följande elva personer:

Lars Heikensten, ekon.dr., VD Nobelstiftelsen, (juryns ordförande)
Olov Amelin, fil.dr, Museichef Nobelmuseet
Lars Drangel, civ.ing., Ramsbury Property AB
Marika Hedin, fil.dr, museichef Vasamuseet (tillträdande chef på Gustavianum i Uppsala)
Gunnar von Heijne, civ.ing., professor teoretisk kemi, Stockholms Universitet, tidigare ledamot av Nobelkommittén i kemi
Karolina Keyzer, arkitekt SAR/MSA, stadsarkitekt Stockholm stad
Anders Nylander, civ.ing., tidigare VD Atrium Ljungberg AB
Harriet Wallberg, professor, tidigare rektor Karolinska Institutet

Per Wästberg, författare, Svenska Akademien
Fackdomare utsedda på förslag från Sveriges Arkitekter:
Inga Varg, arkitekt SAR/MSA, partner på Rosenbergs Arkitekter AB
Elizabeth Hatz, arkitekt SAR/MSA, Universitetslektor KTH

Professor och arkitekt SAFA Juhani Pallasmaa har fungerat som juryns särskilda rådgivare.

Därutöver har följande externa specialister bistått juryn med tekniska, miljömässiga och ekonomiska bedömningar:

Kalkyl: Projektbyrån, Jonas Hellström
Miljö- och energi: Bengt Dahlgren, Berth Olsson
Ytberäkningar: Ahrbom & Partner Arkitektkontor, Pär Ahlbom

Till juryn är knutet ett sekretariat med projektchefen, arkitekt SAR/MSA Peter Ohrstedt som föredragande och projektkoordinator Elsa Thambert som juryns sekreterare.

Under tävlingens anonyma skede har Eva Windrup, Nobelmuseet varit tävlingsfunktionär, bevakat anonymitet och handhaft kuvert med namnsedlar, samt fungerat som kontaktväg mellan juryn och de tävlande.

Tävlingsprogram

Tävlingsprogrammet "Nobel Center Architectural Competition Brief 2013-06-12" utlämnades till de tävlande i samband med startseminarium 2013-06-13. Till programmet följde bilagan "Blasieholmsudden and the surrounding waterfront. Conclusions: Historic and Spatial Qualities", framtagen av Stadsbyggnadskontoret.

Efter en dialog med de tävlande under startseminariet, uppdaterades och kompletterades listan för efterfrågade inlämningshandlingar 2013-06-27 med bland annat en skalmodell. Samtidigt fick de tävlande en reviderad version av tävlingsområdets utbredning.

Tävlingsprogrammet och dess samtliga bilagor har funnits på engelska och digitalt nedladdningsbara för de tävlande.

Programmet utan bilagor har funnits allmänt tillgängligt att ladda ner från projektets officiella webbsida www.nobelcenter.se.

Programmet har förankrats och fastställts i styrelsen för Nobelhuset AB och godkänts av tävlingsjuryn.

Hålltider och inlämningsdatum

- Startseminarium, steg 1: 13-15 juni 2013
- Inlämningsdatum, steg 1: 30 sept. 2013
- Offentliggörande av juryns beslut, steg 1: 15 nov. 2013
- Startseminarium, steg 2: nov. 2013
- Inlämningsdatum, steg 2: 3 feb. 2014
- Offentliggörande av vinnaren: 2 april 2014 (preliminärt)

Bedömda förslag i tävlingens första steg

Inom föreskriven tid för tävlingens första steg inkom elva förslag. Tävlingsfunktionären kontrollerade att inlämnade handlingar var märkta med motto och att det inte fanns några uppgifter som uppenbarligen kunde röja anonymiteten. Samtliga slutna namnsedlar togs i förvar av tävlingsfunktionären.

De inkomna förslagen presenteras utan inbördes rangordning:

- Butterfly
- Landing Seagulls
- Nobelhuset
- A P(a)lace to Enjoy
- Nobel Sphere
- Prism
- "We believe in the capability of a structure to engage activities and beings; to create society"
- The Space Between
- Beyond 1210
- Archipelago
- A Room and a Half

Juryarbetet

Juryn har haft ett inledande endagars möte och tre tvådagars möten för bedömning av första steget.

Vid det tredje jurymötet presenterades resultatet av tekniska, miljömässiga och ekonomiska bedömningar.

Vid det fjärde jurymötet 1 november 2013 beslöt juryn om vilka förslag som skulle föreslås för medverkan i det andra steget. Efter det att juryutlåtandet undertecknats, öppnades kuverten med namnsedlar av tävlingsfunktionären.

Bedömningskriterier

Med utgångspunkt från de krav och önskemål som ställts i programmet har följande kriterier, utan inbördes rangordning använts i bedömningsarbetet av tävlingsförslagen:

Arkitektonisk gestaltning

- Utformning av byggnad med hänsyn till omgivande stadsmiljö och stadslandskapet i stort
- Anslutning till och gestaltning av omgivande mark och vattenkontakt
- Gestaltning av byggnadens exteriör och interiörer som symbol för Nobel Center
- Gestaltning och lösning av det stora auditoriet med angivna funktioner
- Upplevelsekvaliteter i interiörer och exteriörer

Funktionalitet

- Uppfyllande av specificerat lokalprogram
- Byggnadens planorganisation och orienterbarhet
- Lokalernas användbarhet och flexibilitet

Genomförbarhet

- Bedömda totala projektkostnader i förhållande till angiven kostnadsram för projektet
- Driftkostnader och livscykelkostnader
- Byggbarhet, robusta och tillförlitliga tekniska lösningar
- Utformning med hänsyn till kulturhistoriska värden och riksintressen
- Utformning som kan möta högt ställda krav enligt miljöcertifieringssystemet BREEAM